

Tổ chức giáo dục sáng tạo đối với cấp học Mầm non trong bối cảnh Liên văn hoá

Lê Thị Hòa*, Hà Thị Cẩm Nhung*, Đinh Thị Kim Thương*

*Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

Received: 10/10/2024; Accepted: 18/10/2024; Published: 28/10/2024

Abstract: In the context of globalization and strong cultural exchange, creativity is the key to fostering innovation and societal development. Creative education has become an essential factor in developing the capabilities of the younger generation. Creative education in a cross-cultural context not only encourages individual creativity but also contributes to building an inclusive society that respects cultural diversity. For preschoolers, creative education helps children develop independent thinking, adaptability, cooperation, and social interaction skills while also promoting understanding and respect for different cultures. This paper discusses several theoretical issues regarding creative education for preschool education in a cross-cultural context and proposes solutions to enhance the quality of creative education today.

Keywords: Creativity; creative education; preschool level; context; cross-cultural

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và sự đa dạng văn hóa hiện nay, Giáo dục sáng tạo (GDST) đã trở thành yếu tố thiết yếu trong việc phát triển con người và xã hội. Thế giới ngày nay đang chứng kiến sự giao thoa mạnh mẽ giữa các nền văn hóa dẫn đến sự hình thành ý tưởng, phong cách sống. Trong bối cảnh đó, GDST đóng một vai trò đặc biệt quan trọng tạo ra sự kết nối giữa các nền văn hóa và góp phần thúc đẩy sự hiểu biết, hợp tác và phát triển của các quốc gia trên thế giới. Bên cạnh đó, GDST sẽ khuyến khích người học tư duy độc lập và thích ứng tốt với những thay đổi nhanh chóng với sự phát triển xã hội. GDST trong bối cảnh liên văn hóa (LVH) giúp người học trở thành những công dân có trách nhiệm và nhạy bén trước các vấn đề toàn cầu.

GDST sẽ giúp trẻ hình thành tư duy sáng tạo và phản biện, khuyến khích trẻ tìm ra giải pháp mới và sáng tạo cho các vấn đề xoay quanh cuộc sống của mình, từ đó phát triển KN giải quyết vấn đề một cách hiệu quả. Bên cạnh đó, GDST trong bối cảnh LVH sẽ giúp trẻ biết tôn trọng và hiểu biết về các nền LVH khác nhau, từ đó thúc đẩy khả năng hòa nhập và thích ứng nhanh chóng ở các môi trường sống khác nhau. GDST sẽ giúp trẻ nâng cao KN giao tiếp, KN hợp tác cùng nhau. GDST giúp trẻ phát huy tiềm năng sáng tạo để trở thành những người trưởng thành sáng tạo trong tương lai (Yates, & Twigg, 2017). Bài báo đưa ra đặc điểm, vai trò của GDST với cấp học Mầm non trong bối cảnh LVH, từ đó đề xuất một số giải pháp GDST nhằm giúp trẻ phát triển tư duy phản biện,

sáng tạo và biết hòa nhập, tôn trọng các nền văn hóa khác nhau.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

Giáo dục sáng tạo cấp học Mầm non

Theo Robinson “Sáng tạo là tiến trình biến các ý tưởng mới mẻ và tưởng tượng thành hiện thực.” ông đề cao vai trò của sáng tạo trong việc phát triển tiềm năng toàn diện của trẻ em. Ông cho rằng giáo dục cần khuyến khích sáng tạo và cho trẻ cơ hội phát triển theo cách riêng của mình (Robinson, 2011). Theo Craft định nghĩa GDST là quá trình phát triển khả năng tư duy độc lập và sự tự tin của trẻ em. Bà cho rằng sáng tạo không chỉ liên quan đến nghệ thuật mà còn là một phần thiết yếu trong tất cả các lĩnh vực học giáo dục sáng tạo cấp mầm non (Craft, 2005). Maria Montessori (1870-1952), cho rằng “Sáng tạo xuất hiện khi trẻ được tự do chọn lựa và thực hiện các hoạt động mà chúng tự thấy hứng thú.” GDST không phải là dạy trẻ cách làm gì, mà là khuyến khích chúng tự học thông qua trải nghiệm cá nhân và sự độc lập (Montessori, 1949). Loris Malaguzzi đã nhấn mạnh rằng sáng tạo là một quá trình hợp tác và khám phá (Carolyn Edwards, Lella Gandini, và George Forman, 2012). Như vậy, nhiều nhà giáo dục trên thế giới đều nhấn mạnh tầm quan trọng của sáng tạo trong giáo dục mầm non, và dù có những cách tiếp cận khác nhau, điểm chung là việc tạo điều kiện để trẻ em được tự do khám phá, biểu đạt, và phát triển toàn diện trong một môi trường giáo dục khuyến khích sự sáng tạo.

Tóm lại, qua nghiên cứu các tác giả về GDST cấp Mầm non có thể hiểu là quá trình giáo dục trẻ em ở độ tuổi mầm non (0 – 6 tuổi) phát triển khả năng tư duy sáng tạo, trí tưởng tượng, và KN giải quyết vấn đề thông qua các hoạt động vui chơi, học tập trải nghiệm, cung cấp cho trẻ cơ hội để khám phá, thể hiện bản thân, và tự do suy nghĩ trong môi trường học tập linh hoạt và khuyến khích sáng tạo.

Bối cảnh LVH

Theo từ điển tiếng Việt của Hoàng Phê, bối cảnh thường được hiểu là là “khung cảnh” hoặc “tình huống” trong một sự kiện, hiện tượng nào đó. “Trong ngữ cảnh văn hóa, “bối cảnh” thường chỉ những yếu tố văn hóa, xã hội, lịch sử, và địa lý ảnh hưởng đến cách thức mà một nền văn hóa hoạt động và tương tác với các nền văn hóa khác. Bối cảnh LVH có thể hiểu là sự liên kết, giao thoa và tương tác giữa các nền văn hóa khác nhau bao gồm việc hiểu biết, chấp nhận và thích nghi với các nền văn hóa trong các bối cảnh khác nhau. Tạo ra sự hiểu biết sâu sắc và khuyến khích sự hòa nhập giữa các cộng đồng văn hóa khác nhau. Bối cảnh LVH cũng đề cập đến cách các nền văn hóa ảnh hưởng lẫn nhau và sự phát triển của cá nhân trong bối cảnh đó

- GDST cấp Mầm non trong bối cảnh liên văn hóa có thể hiểu là quá trình giáo dục trẻ em ở độ tuổi mầm non (0 – 6 tuổi) phát triển khả năng tư duy sáng tạo, trí tưởng tượng, và KN giải quyết vấn đề thông qua các hoạt động vui chơi, học tập trải nghiệm đa dạng, cung cấp cho trẻ cơ hội để khám phá, thể hiện bản thân, khuyến khích ý tưởng sáng tạo trong bối cảnh giao thoa, liên kết và tương tác giữa các nền văn hóa khác nhau. Qua đó, giúp trẻ hiểu biết và tôn trọng sự đa dạng văn hóa, có khả năng giao tiếp và thích ứng với môi trường văn hóa đa dạng.

2.2. Đặc điểm GDST cấp Mầm non trong bối cảnh LVH

GDST cấp Mầm non trong bối cảnh liên văn hóa chú trọng tổ chức đa dạng các hoạt động khám phá và trải nghiệm các nền văn hóa khác nhau. Trẻ học thông qua quá trình trải nghiệm với các tình huống thực tế và sử dụng trí tưởng tượng để tìm ra giải pháp giải quyết các vấn đề xung quanh cuộc sống của trẻ. Tổ chức cho trẻ khám phá trải nghiệm nhiều nền văn hóa khác nhau như thông qua trò chơi các hoạt động nghệ thuật đa văn hóa lấy cảm hứng từ các nền văn hóa khác nhau như vẽ tranh, làm đồ thủ công, hoặc biểu diễn múa dân gian, âm thực... Điều này giúp trẻ phát triển khả năng sáng tạo và cảm thụ nghệ thuật, tìm hiểu đa dạng các nền văn hóa khác nhau qua đó còn

giúp trẻ phát triển kỹ năng sáng tạo, khuyến khích trẻ tự do biểu đạt cảm xúc và suy nghĩ của mình.

GDST cấp Mầm non trong bối cảnh LVH luôn tôn trọng sự đa dạng về văn hóa. Trẻ được dạy về sự đa dạng văn hóa và các giá trị khác nhau, từ đó hình thành thái độ tích cực, chấp nhận và tôn trọng sự khác biệt. Điều này tạo ra một môi trường học tập phong phú và đa dạng, nơi mỗi trẻ đều có thể cảm thấy được tôn trọng và có giá trị. Trường mầm non có thể tổ chức các ngày hội văn hóa, nơi trẻ em và phụ huynh có thể chia sẻ về văn hóa của mình thông qua trang phục, ẩm thực, âm nhạc và các hoạt động truyền thống văn hóa tại địa phương, vùng miền.

GDST cấp MN trong bối cảnh LVH luôn chú trọng sự hợp tác và giao lưu. Khả năng tư duy sáng tạo của trẻ có mối liên hệ chặt chẽ với các KN xã hội. Trẻ em được tham gia vào các hoạt động sáng tạo thường có khả năng giao tiếp và hợp tác tốt hơn (Nikkola & cs, 2022). GDST khuyến khích trẻ em làm việc cùng nhau trong các dự án nhóm, thảo luận nhóm hoặc cùng làm việc nhóm để tạo ra sản phẩm, đưa ra ý tưởng... giúp trẻ phát triển KN giao tiếp, hợp tác. Tạo cơ hội cho trẻ giao lưu với bạn bè từ các nền văn hóa khác nhau, từ đó phát triển KN xã hội và sự đồng cảm.

2.3. Vai trò của GDST cấp học Mầm non trong bối cảnh LVH

GDST trong bối cảnh LVH giúp trẻ có hiểu biết phong phú về các nền văn hóa khác nhau, có khả năng thích ứng và tôn trọng sự đa dạng văn hóa. Một trong những yếu tố cốt lõi của bối cảnh LVH là sự nhận thức về sự đa dạng văn hóa. Giáo dục trẻ ngay từ cấp mầm non trong bối cảnh LVH sẽ là việc chuẩn bị cho trẻ những KN cần thiết của công dân toàn cầu trong tương lai. Erikson cho rằng sự đa dạng văn hóa trong môi trường giáo dục mang lại lợi ích lớn cho trẻ em, giúp trẻ hiểu biết và tôn trọng các nền văn hóa khác nhau, phát triển khả năng thích ứng và sống hòa đồng trong một thế giới đa văn hóa. Bằng cách tham gia vào các hoạt động GDST, trẻ học chấp nhận sự khác biệt, từ đó xây dựng lòng hiếu khách và tôn trọng mọi người xung quanh (Erikson, 1959). Như vậy, GDST ở giai đoạn mầm non khuyến khích trẻ khám phá giá trị văn hóa của mình và của người khác.

GDST trong bối cảnh LVH còn khuyến khích trẻ em phát triển tư duy phản biện và khả năng giải quyết vấn đề và KN xã hội, giao tiếp và hợp tác. Hoạt động sáng tạo có thể giúp trẻ mầm non phát triển khả năng tư duy, sáng tạo và giải quyết vấn đề (Mai, 2020). Trẻ

em được khuyến khích suy nghĩ ngoài khuôn khổ, tìm kiếm các giải pháp mới lạ và độc đáo. GDST giúp trẻ em phát triển các kỹ năng xã hội, và khả năng thích ứng với sự thay đổi nhanh chóng của xã hội. Những KN này sẽ giúp trẻ thành công trong một thế giới đa văn hóa và không ngừng thay đổi.

2.4. Giải pháp nâng cao chất lượng GDST cho cấp học Mầm non trong bối cảnh LVH

- Tích hợp nội dung văn hóa đa dạng vào chương trình giảng dạy

Tích hợp nội dung văn hóa đa dạng vào chương trình GDST cho trẻ mầm non là một cách hiệu quả để giúp trẻ phát triển nhận thức về thế giới xung quanh, trẻ có thể hiểu biết đa dạng về các nền văn hóa, có thể là văn hóa các địa phương/ vùng miền khác nhau trong quốc gia, văn hóa các quốc gia khác nhau. Từ đó giúp trẻ tôn trọng sự khác biệt và nâng cao khả năng sáng tạo thông qua các hoạt động trải nghiệm văn hóa. Chẳng hạn như các lễ hội văn hóa của các vùng miền/quốc gia như ngày lễ, ngày tết bằng việc cho trẻ tham gia khám phá ẩm thực, trang phục truyền thống, làm đồ thủ công, học các bài hát, múa hoặc các loại hình nghệ thuật đặc trưng liên quan đến văn hóa vùng miền hoặc quốc gia đó.

- Sử dụng phương pháp và hình thức dạy học khuyến khích sự sáng tạo của trẻ

Ken Robinson trong bài diễn văn nổi tiếng “Do Schools Kill Creativity?” nhấn mạnh rằng hệ thống giáo dục truyền thống có nguy cơ làm hạn chế khả năng sáng tạo của trẻ. Để khắc phục tình trạng này, giáo dục mầm non cần phải tích cực áp dụng các PP giảng dạy sáng tạo, nhằm khuyến khích trẻ em phát triển khả năng tự do tư duy và động lực học tập (Robinson, 2006). Áp dụng các PP dạy học phát huy tính sáng tạo của trẻ thông qua các hoạt động chơi và trải nghiệm. Đặt câu hỏi mở cho trẻ để kích thích suy nghĩ và sáng tạo trong tất cả các hoạt động giáo dục của trẻ. Sử dụng PP giáo dục trải nghiệm như: tham quan, giao lưu văn hóa, các buổi workshop nghệ thuật nơi trẻ có thể trải nghiệm và thể hiện sự sáng tạo của mình; Tổ chức các hoạt động nghệ thuật và biểu diễn như vẽ tranh, múa, hát từ nhiều nền văn hóa.

- Xây dựng môi trường học tập khơi gợi và khuyến khích sự sáng tạo

Môi trường học tập khơi gợi và khuyến khích sự sáng tạo của trẻ bao gồm cả hai yếu tố vật chất và tinh thần. Môi trường vật chất khuyến khích sự sáng tạo của trẻ là môi trường “mở” và thu hút trẻ tham gia vào các hoạt động. Xây dựng môi trường có không

gian linh hoạt, chứa nhiều đồ dùng, đồ chơi, vật liệu đa dạng, phong phú phản ánh nhiều nền văn hóa khác nhau, giúp trẻ nhận thức về sự đa dạng và khuyến khích tư duy sáng tạo.. Điều này sẽ hấp dẫn để gọi mời trẻ tham gia các hoạt động sáng tạo, khuyến khích trẻ thử nghiệm và tạo ra những sản phẩm sáng tạo. Bên cạnh đó, tạo cho trẻ môi trường tâm lý mà ở đó trẻ luôn cảm thấy an toàn và thân thiện. Môi trường mà trẻ được khuyến khích hoạt động, chia sẻ các ý tưởng sáng tạo, được đặt câu hỏi và khám phá, thay vì chỉ cung cấp thông tin một chiều.

- Sử dụng công nghệ trong quá trình GDST trong bối cảnh LVH

Sử dụng công nghệ trong quá trình giáo dục sáng tạo cho trẻ trong bối cảnh LVH sẽ giúp trẻ em khám phá và kết nối với các nền văn hóa đa dạng qua nền tảng công nghệ số. Công nghệ không chỉ hỗ trợ quá trình vui chơi, học tập của trẻ mà còn mở ra những cơ hội để trẻ em khám phá và hiểu biết về các nền văn hóa khác nhau. Sử dụng các ứng dụng công nghệ khiến cho nền văn hóa của các địa phương, các quốc gia xích lại gần nhau hơn, dễ tiếp cận hơn. Đầu tiên, công nghệ cung cấp các công cụ tương tác và tài nguyên học tập phong phú, cho phép trẻ tiếp cận thông tin đa dạng về phong tục, tập quán và nghệ thuật của các nền văn hóa khác.

3. Kết luận

GDST cho trẻ cấp mầm non là cần thiết cho bối cảnh LVH ngày nay. Các trường mầm non cần chú trọng tới quá trình GDST cho trẻ và coi đó là một trong những nhiệm vụ trọng tâm của giáo dục mầm non thể hiện rõ ở chương trình, nội dung, PP hình thức giáo dục và các điều kiện thực hiện GDST. Bên cạnh đó, cần bồi dưỡng GV về các vấn đề liên quan đến quá trình GDST cho trẻ, sự đa dạng của các nền văn hóa. Từ đó, xây dựng mục tiêu, kế hoạch cụ thể để đảm bảo việc thực hiện quá trình GDST cho trẻ mầm non hiệu quả đặt trong bối cảnh mà các nền văn hóa đang có nhiều sự kết nối, giao thoa với nhau như hiện nay. Hướng tới hình thành các KN cần thiết để trẻ chung sống và thích ứng trong đa dạng các nền văn hóa ở tương lai cho trẻ ngay từ cấp học mầm non.

Tài liệu tham khảo

1. Yates, E., & Twigg, E, (2017), *Developing creativity in early childhood studies students, Thinking skills and creativity*, 23, 42-57
2. Ken Robinson (2011), “*Out of Our Minds: Learning to be Creative*”, Capstone Publishing.
3. Craft, A. (2005). “*Creative Learning2-11: A Practical Guide.*” AGE Publications